



Yuval Noah Harari (*1976), autor mj. bestsellerů *Sapiens* a *Homo Deus*

Autor: Jim Goad

Potrhlý Izraelec Yuval Noah Harari je rasista v tom nejryzejším slova smyslu: jako cestu kupředu vidí eliminaci *celé lidské rasy*.

Zatímco se řada z nás do roztrhání těla snaží zastavit **velkou výměnu**, Harari s málo skrývaným uspokojením hovoří o náhradě rozsahu nesrovnatelně masivnějšího – tedy druhu *Homo sapiens* přístroji a algoritmy, které je uvádějí do pohybu.

Harari – ušatý, připlešatělý, obrýlený Žid a vlivný člen **Světového ekonomického fóra** Klause Schwaba – v roce 2017 napsal esej „*Vznik třídy nepotřebných*“ (*The rise of the useless class*), kde předpovídá tak prudký rozvoj umělou inteligencí poháněné automatizace, že vznikne početná „nepracující třída“, která nebude mít na práci nic jiného, než se neobřadně odebrat na smetiště dějin:

Nejdůležitější ekonomická otázka 21. století dost dobře může znít: Co udělat se všemi těmi nadbytečnými lidmi, až budeme mít k dispozici vysoce inteligentní, nevědomé algoritmy, kterou budou umět vykonávat většinu činností lépe než lidé? (...) 99 % lidských vlastností a dovedností je při výkonu většiny moderních zaměstnání jednoduše nepotřebných. (...) V 21. století dost možná budeme svědky vzniku ohromné nepracující vrstvy: lidí bez jakékoliv ekonomické, politické nebo snad umělecké hodnoty, kteří k prosperitě, síle a slávě společnosti nepřispívají vůbec ničím. Tato „třída nepotřebných“ nebude „jen“ nezaměstnaná, ale přímo nezaměstnatelná.

Co dělat s tímto náhlým a nebývalým přetlakem nepotřebných a nezaměstnatelných lidí? Tónem, který si příliš nezadá s nacistickou rétorikou o „darmožroutech“ či „životu nehodném života“, uzavírá Harari svou esej úvahou, že jakkoliv může být proveditelné tyto lidi nakrmit, vyhnout se vůči nim nenávisti bude obtížnější:

Nastávající technologické eldorádo nejspíš dovolí nasytit lidi, aniž by pro to sami

museli hnout prstem. Jak ale budou hledat náplň a smysl svých životů? Jako jedna z možných odpovědí se nabízejí drogy a počítačové hry. Nepotřební lidé mohou trávit stále více času v trojrozměrných virtuálních světech, nabízejících neporovnatelně více vzrušení a emocionální účasti než trudný svět kolem nich. Tento vývoj by ovšem liberálnímu přesvědčení o posvátnosti lidského života a lidské zkušenosti zasadil ránu do vazů. Vždyť co by mělo být svatého na zbytečných nulách, které marní své životy ponořeny do konzumace umělých zážitků?

Dějiny lidstva lze snad považovat za cyklické ve smyslu vzestupu, pádu a opětovného růstu civilizací. Těžko ovšem vidět v dějinách techniky cokoliv jiného než lineární rozvoj – a ještě obtížnější pak je vykládat si neustálý postup technologie jinak než coby umíráček dějin člověka.

Ted Kaczynski ve svém manifestu *Průmyslová společnost a její budoucnost* z roku 1995 formuluje řadu podobných tezí jako dnes Harari. S každým novým technologickým výtvarným se lidská svoboda dále smršťuje, dokud z nás nezbudou bezmocní otroci neustále bobtnající technické noční můry.

Rozdíl mezi oběma muži pak samozřejmě vyvstává v jejich hodnocení tohoto vývoje. Pro Kaczynského se jednalo o problém natolik monumentální, že jediné řešení spatřoval v pokusu o sabotáž celé mašinérie, zastavení technického pokroku a návrat do anarcho-primitivistického hájemství snů, kde pracně vydobyté ohně osvětlují krátké, brutální životy lidí sice živořících na kaloriích z kořínků a odvary z kůry stromů – ale zato lidí seberealizovaných a svobodných, nikoliv zastaralých koleček prastarého stroje,

Tam kde byl Kaczynski ke své cti či škodě idealista, zastává Harari realismus. Technologická singularita ani bezprostředně hrozící konec lidstva, jak jej známe, ho podle všeho příliš nezneklidňují, jelikož se zjevně domnívá, že v tomto překrásném novém světě bude pro něj i jeho milujícího chotě místo.

V nedávno pořádaném **podcastovém rozhovoru** s Chrisem Andersonem z TED Audio Collective Harari nabízí svou diagnózu globálního neklidu a pnutí mezi příslušníky vbrzku nadbytečné třídy z poslední doby:

Přestali být součástí příběhu budoucnosti a domnívám se – opakuji, je to jen má hypotéza – že když zkusíme pochopit a napojit se na hluboké rozčarování lidí v mnoha zemích po celém světě, zčásti se může jednat o to, že si tito lidé (správně) uvědomují něco v duchu: „Mě už budoucnost nepotřebuje. Všichni ti chytráci si žijou v Kalifornii, v New Yorku nebo Pekingu a plánují si tam ohromnou budoucnost s umělou inteligencí, s bioinženýrstvím, s globální konektivitou a bůhví čím ještě – a mě k tomu nepotřebují. Když se slitují, možná mi nechají pár drobečků, třeba nějaký základní nepodmíněný příjem“. Pro lidskou psychiku je ale

mnohem horší cítit se nepotřebný než vykořisťovaný.

S jeho poslední větou nemohu než z celého srdce souhlasit. Před pěti jsem ve svém zamyšlení nad vynořujícím se přízrakem všepohlcující automatizace **napsal**: „Pro mnohé z nás je mnohem palčivější pocit závislosti než vykořisťování.“

Harari se ani nějak nesnaží maskovat své neochvějné přesvědčení, že se zařadí mezi příslušníky vrstvy kognitivních vyvolenců, jež větší výměna nijak nepostihne, jak je patrné z jeho volby zájmen:

Drtivou většinu obyvatelstva prostě a jednoduše nepotřebujeme, protože do budoucna půjde o vývoj stále sofistikovanějších technologií jako umělá inteligence, bioinženýrství, k čemuž většina lidí nemá čím přispět – snad kromě dat o sobě a svých životech. Ať už tito lidé dnes dělají cokoli užitečného, rozvíjející se technologie budou jejich potřebnost zásadním způsobem rychle umenšovat a nahrazovat je.

Kdo jsou oni „my“, o nichž Harari mluví? Kdo jiný než jeho kumpáni typu Klausa Schwaba, Billa Gatese a George Soroše z WEF s jejich triumfalistickým holedbáním o „velkém resetu“ a sadistickými prohlášeními, že „**nebudete vlastnit nic – a bude se vám to líbit**“?

Dostanou-li se jim do rukou technologie, po nichž zdá se prahnou, jak přesně plánují předejít tomu, aby se po vzoru slavného kompjůtru **HAL 9000** neobrátila proti nim a nedospěla k závěru, že i jejich datum spotřeby bylo překročeno?

Někdo jistě namítne, že nové technologie vytvoří tolik pracovních míst, kolik jich zlikvidují. Vždyť něco takového dobře známe z minulosti, a co stalo v minulosti, stane se i znovu, ne?

Jiní zase namítnou, že jakkoliv umělá inteligence možná bude zvládat dopravu lépe než hlídač s plácačkou „STOP“ nebo předpovídat počasí přesněji než televizní rosníčka, nikdy nebude schopna vytvořit velké umělecké dílo srovnatelné s tvorbou lidských velikánů. Už dnes ale počítače umí **dokončit Schubertovu nedokončenou symfonii, vytvářet obrazy a psát romány** – a to jsou podobné technologie teprve v plenkách. Už dnes žijeme ve společnosti, jejíž příslušníci se povětšinou moc nepozastavují nad tím, že většina jejich reality je zprostředkována obrazovkou a kteří nejsou schopni rozeznat rozdíl mezi filmem a skutečností. A přestože nás nenapravitelní optimisté nepřestávají ujišťovat, že umělá inteligence zatím nejeví sebemenší známky vědomí, kolik takového sebeuvědomování najdeme v masách humanoidních zombies, které zdá se ani netuší, co se jim děje a i kdyby jim to někdo řekl, raději by si dál cintaly na pentli a drtily lajkovací tlačítka, než aby našly odvahu nutnou k tomu celý proces zastavit?

Nejvíce asi Harari nahání husí kůži, když mluví o lidech jako o ničem větším než komplexních

datových souborech, které se dají „nahackovat“ a přetvořit v cokoliv, co si mág-hacker zrovna usmyslí, ne nepodobní „zombie hmyzu“, ovládaném sporami **parazitických hub**.

Jedním z mých nejnepokojivějších zážitků dodnes zůstává projekce černobílého 8mm filmu, který nám promítali ještě na základní škole. Chirurg na něm v průběhu operace pomocí skalpelu podobného nástroje stimuluje různé části pacientova mozku. Po každém z těchto stimulů pacient mluví odlišným hlasem, skoro jako by jednalo o různé lidi. Už tehdy mě idea, že vlastně nejsme o mnoho nic než automaty, jejichž svobodná vůle a emoce nejsou víc než jednoduché biologické procesy, naplňovala hlubokým pocitem zhnusení.

Jakkoliv se s velkou chutí vysmívám chatrným pokusům většiny lidí vykreslovat sebe samé jako ušlechtilá, nanejvýš duchovní stvoření, cítím v sobě také zatvrzelé přesvědčení, že se tam někde vevnitř nachází nezměnitelné a věčné „já“. Možná je i ale představa o naší jedinečnosti jen součástí našeho genetického kódu, který je dnes vystaven stále akutnějšímu nebezpečí nabourání, zneužití a následného odhození.

Hádám, že čas ukáže, jestli ve stroji skutečně sídlí nějaká duše nebo ne.

Jakkoliv nehezka byla Stalinova slova o „užitečných idiotech“ alespoň (mu) byli užiteční. Těžko si představit mizernější osud, než ten idiota nepotřebného.

Esej Jima Goada *Ah, Look at All the Useless People* vyšla na stránkách Counter-Currents 25. srpna 2022.